

מסורת הש"ס

(א) כמותות דף פו. נלעיל ה: ע"ש תוס' ד"ה אע"ג גיטין דף: (ב) ונר"י טוחמת הייר"ף והר"ש"ע, א (ג) שבוועות מב"ה, (ד) רש"ל מח"א,

גליון הש"ס

רש"ב"ם ד"ה ל'קוחה היא בירי בו' דאין נשבעין על הקרקעות. עיין לקמן דף קמח ע"ה כרש"ס ד"ה לריון:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מהדרגה ארעא כ"ל ותיבת לה נמחק: (ב) שם גבי אבוכון כ"ל וחות ד' נמחק: (ג) שם אלה בשוועה אכבשיה לשטר משכנתא בירי ואוכלה שיעור וזו כ"ל ותיבת את אלה נמחק: (ד) שם לקוחה היא בירי: (ה) שם אנה קריבנא טפי אחא ההוא גנבא: (ו) רש"ב"ם ד"ה אי"ל אבוי וכו' דנמשכתא את גבית וכו' אין בירי יורדין וכו' כי גדלי יתמי לשמעי וכו' שם עדים שהלווה וישבע ר"ב נחלא מכלא דלפני מת טון הזמן לא בני מיתומים קטנים בלא שוועה דמיון הסה קטנים חיישינן טפי לגררי וכו' הדין דעת ר"י אין בש"ק סוף דף ה' גדיה ופרי מיתמי וי"כ כהגהת אשירי שם אכל אשירי בש"ק סימן ט' מולק על זה אהל דלפני מיתומים קטנים גבי נחת טון הזמן דלא חיישינן לגררי עכשיו לא האלין: (ח) תר"ב ד"ה אומר וכו' דמפרש בש"ק אומר וכו' דמפתחא: (ט) ב"א ש"ל אכל פירות ולבד ארזי היו לו עדס שאכל קראמר רב חסדא הא ארזי קאמר אנה קריבנא טפי: (י) ב"א"ה הא ארזי עכשיו ש"ל ונעז דהוה ליה למיפדך ולאסוקי נמי כ"ל ותיבת א"י נמחק: (יב) ב"א"ד ואפילו אי גרס טפי: (יג) ב"א"ד מהימן ואבוי ורבא פגמי: (יד) ב"א"ד אי דמיא הא דרבי אכל לחד: (טו) ב"א"ד דלא דמי דהתם בספר תורה כיון כ"ל ותיבת אע"פ נמחק: (פ) ב"א"ד ומכל מקום:

זווי אחריני גביה, שנתחייב לי שאין משכון עליהן ואמרי לאחר שכלו שני משכנתא אס אחזיר הקרקע ליתומים ואשאל להם חוב שיש לי על אביהם לריך אני לישבע דלמור רצנן הבא ליפרע כו' ואע"פ שיש בידי שטר חוב מחוייבני שבועה: **אכבשה**. אעלים אותה: **לקוחה**

היא בידי. דהא אכלתיה שני חזקה בחי אנוהון: **מהימננא**. בלא שבועה ^אדאין נשבעין על הקרקעות^א ועוד דחזקת שלש שנים במקום שטר קיימא: **אמר ליה**. אציי הא דמשבת דעתך דאי בעינא טעיננא לקוחה היא בידי כיוון ידיעא מילתא דבמשכנתא ^אאיתנחית בה לא מניא למיטען לקוחה היא בידי דהא איכא קלא ועדות דארעא דיתמי היא דהשתא שלימו שני משכנתא וכיון ידיעת דלית קלא עלך דארעא דא משכנתא היא גבך ולא לקוחה אין לך מחאה גדולה מזו והיה לך להזהר בשטרך הלכך זיל דדר ארעא ליתמי השתא וכי גדלי יתמי שיהו בני מיעבד מלוה דהיינו מזן שלש עשרה שנה ואילך דהוי חייב בתמות אשתעי דינא כהדייהו על שטר חובך שיש לך על אביהם תשבע ותיטול דעין הבא ליפרע מנכסי היתומים לכל זמן שהם קטנים אין יורדין לנכסיהם לגבות מהן כדאמרינן בערכין בפרק שוס היתומים (דף כג.) אין מוקקין לנכסי יתומים אלא"כ רבית אוכלת בהן

וכדפסיקו התם (שם:) רבא הלכתא אין מוקקין לנכסי יתומים ואס אמר תנו נותנין הלכך ממתינין להם עד גדלי דהיינו מזן י"ג שנים ואילך כדמוכח התם. והא דאמרינן ב'פ' מי שמת (לקמן דף קט.) ולמכור בנכסי אצוי עד שיהא בן כ' ה"מ שמוכר לזורכ הוצאתו אכל לפרוע חוב אצוי בית דין מוכרים מזן י"ג ואילך. ואי נמי מלוה על פה היא כי גדלי לישתעי דינא כהדייהו וישבע ויטול כדאמר רב פפא בשמעתא בתרייתא דמכילתין [קטון]. הלכתא מלוה על פה גובה מן היורשין והני מילי שיש עדים שהלווה וישבע שלא פרעו ויטול: **אסא הכוא גברא אמר אנה קריביה טפי**. ומתוך שלא נודע מי קרוב ויתר החזיק אותו האיש בקרקע לפי שהיה אלא יותר כדאמר רב נחמן לקמיה [גד:] גבי זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי כל דאלים גבר: **לסוף**. שנה או שנתיס: **אצוי ליה**. ההוא מחזיק לרב ארזי בר אצין: **אוקמה רב חסדא בידיה דרב ארזי**: א"ל. רב ארזי לרב חסדא: להדר לי. ההוא גברא פירי דאכל מההוא יומא עד האידנא מן היום שמת קרובי שאכלס שלא **דעין: אמאן קסמכת**. לזכות באילין: **אפאי**. אהודאת פיו שמודה עכשיו אשתא קרוב יותר והא איהו דלמר עד השתא אנה קריבנא טפי ואכל פירות גדין כל דאלים גבר וזה שמודה עכשיו הרי הוא כנותן לך ^אאת האילן מדעתו אף על פי שלא זכית בו מן הדין: כיון

טפי אלא לא היה רוצה לחלוק עם רב ארזי ונתן לו הדקל בחנם ולא בשביל שיהיה קרוב יותר ומושם הכי קאמר רב חסדא רב איהו דלמר אנה קריבנא טפי שמרלונו נתן לך ולא בשביל שאתה קרוב יותר ואציי ורבא סברי כיון דאודי אודי ^אומסתמא לא היה מוחל לו אלא מפני שהוא יותר קרוב ולשון אודי דחוק הוא וכן סברת אציי ורבא ואין לפרש דגרסינן דאיהו קרוב' טפי והיה טוען ^אדלא אכל פירות ולרב ארזי היו לו עדים שאכל והא דקאמר איהו קאמר אנה קריבנא טפי פירוש מעיקרא והואיל וכן השתא נמי מהימן במאי דלמר שלא אכלה במיגו שלא היה מודה וס"ל דאמרינן מיגו במקום עדים כדבסמוך דא"כ הוה ליה למימר הא איהו ^אולא אכלתי ואי בעי אמר אנה קריבנא טפי ועוד א"כ הוה ליה לאסוקי נמי הכא כהאי לישנא כדמסיק בסמוך אציי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא [נמה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן] וגירסת ר"ח נראה לר"י עיקר דלא גריס לסוף אודי ליה אלא גריס אשתא סהדי דאיהו קריביה ולא גריס קרוב טפי שלא היו מעידים שרב ארזי קרובו היה טפי מההוא גברא אלא היו מעידים שרב ארזי קרובו היה וההוא גברא לא היו מכירים אס הוא היה קרובו או לאו ולא היה לו שום עדי קרובה ואפ"י ^אגריס טפי מיגו כהני לפרש טפי מכל אותם שהיו העדים מכירים לכן אוקמה רב חסדא בידיה דרב ארזי דהוי רב ארזי ודאי וההוא גברא" ספק וקויה רב ארזי מובע גם הפירות כיון שהודה שאכל ורב חסדא פטר ליה במיגו דאי בעי אמר לא אכלי כי אמר נמי אכלי ודידי אכלי מהימן" ^או) ורבא ואציי סברי כיון שאכל פירות ואודי חייב לשלם ולא מהימן במיגו הואיל והקרקע יולא מתחת ידו מן הדין דבקרקע ליכא מיגו' וא"ת והא לקמן (דף לד.) אמרינן אי דמיא ^אלרבי אבא לחד סהדא ולתרתין שנין ולפירי דכשמודה שאכל פירות ואיכא חד סהדא שחיב לשלם מתוך שאינו יכול לישבע אכל אי ליכא חד סהדא לא היה חייב לשלם ואמאי נימא כיון שהקרקע יולא מתחת ידו גם הפירות ישלם וי"ל דהתם מייירי שאומר שאכלה שלש שנים והעד אינו מעיד אלא משמים דהתם ודאי אי לא הוה חד סהדא פשיטא דפטור אע"פ שהקרקע יולא מתחת ידו דאי מהימן במאי דלמר דאכלה שלש שנים לא היה לנו להוציא הקרקע מידו כיון דאכלה שני חזקה" ^אוילכא למימר דנאמנין לו שאכלה שלש שנים אכל לא נאמנין שלקחה אלא בגזל אכלה כדאמרינן בהנוקין (גיטין דף נד: ושם) דנאמן אמה להפסיד שכרן ואין אמה נאמן להפסיד ספר תורה דלא דמי דהתם ^אוי (אף על פי שספר תורה) כיון שהוא ביד לוקח כאליו יש עדים שנכתבו לשמן ^או) מ"מ מפסיד שכרו כיון שמודה שאין חייבין לו כלום: ^אוי

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

לג.

אמור רבנן **הבא ליפרע בו'**. אע"פ שאף בשבועה לא היה יכול ליפרע מהם עד שיגדלו כדקאמרינן ולכי גדלי אישתעי דינא כהדייהו לא היה מקפיד על ההמתנה אלא על השבועה" ^אונראה דרבא בר שרשום סבר כרב הונא בריה דרב יהושע דמפרש ^אטעמא

בשילהי מכילתין (דף קעד.) טעמא דאין מוקקין לנכסי יתומים משום כררי"ב דאי כרב פפא דמפרש משום דפריעת בעל חוב מלוה ויחמי ללו דני מיעבד מלוה מינה א"כ אפילו יהא אמת כדבריו לא היה יכול לעבד להם הקרקע בחובו כיון דלאו בני מיעבד מלוה נינהו וכדרב הונא נמי פסקינן התם: **אכבשיה** לשטר משכנתא ואובלה שיעור זווי. דוקא משום דכנש לשטר משכנתא מלי למימר לקוחה היא בידי דלא היה ידוע דבתורת משכנתא אחא לדידי דאי הו ידעי דמעיקרא בתורת משכנתא אחא לדידי לא היה טוען רבא בר שרשום שיכול לומר לקוחה היא בידי" ^אמידי דהוה אלאומן ואריס דאין לו חזקה בשדה אריסותו כיון ידועו דמעיקרא בתורת אריסותא אחו לדידי וכן דברים השעויין להשאל ולהשכיר וגזון ^אטעמיקרא ידעינן דגזל שדה זו דאין לו שום חזקה: **מייגו דאי בעי למימר לקוחה היא**. ותימה מאי דעמיה דרבא בר שרשום דאפילו אי טעין לקוחה היא

בידי שבועת היסת לעולם לריך דנחי דאין נשבעין על קרקעות מדאורייתא מדרבנן נשבעים" ^אכמו שדקדק רב האי גאון מההיא דהכותב (כתובות דף פו.) הפוגמת כתובתה ועד אחד מעידה שהיא פרוע לא פתיע אלא בשבועה סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא אמר רבא שמי תשבות בדבר כו' ועוד דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות אלאמא דמדרבנן נשבעין וה"ה שבועת היסת דמ"ש ויש לומר דאין נשבעין שבועת היסת אלא היכא דטעין ברי אכל הכא לאו טענת ברי הוא שאין ודאי ליתומים שקרקע זו אינה לקוחה בידי הלכך אי הוה טעין לקוחה היא בידי לא הוה דעתה להסת:

לקוחה היא בידי לא מצית אמרה. אף על גב דאי הוה אמר לקוחה היא בידי הוה נאמן" ^אמ"מ לא הו מיגו והכי פירושו דלא מניא אמרת לא היית יכול להעזי פינך ולומר כן כיון דנפק קלא ואין כאן מיגו וכענין זה יש בפרק שני דקדושין (דף ג.) ומהא אס ירצה לומר מוזד הייתי לא משוי נפשיה רשיעא פי' אינו אומר ברטון מוזד הייתי ואין כאן מיגו אכל ודאי אס אמר מוזד הייתי פשיטא דמהימן: **קריב ביה דרב ארזי שבב דיקבא**. אי לא גרסינן אלא שבב דיקלא ל"ל שלא היו לו בנים והקרוב יותר יורשו ואי גריס לקריביה יש לומר שהיו לו בנים להכי אינטריך ליה למימר דיקלא לקריביה: **ד"ג לסוף אודי איה**. ולא גריס דאיהו קרוב דלא מניא אמרת לא היה מושם הכי קאמר רב חסדא רב איהו דלמר אנה קריבנא טפי ורבא סברי כיון דאודי אודי ^אומסתמא לא היה מוחל לו אלא מפני אציי ורבא ואין לפרש דגרסינן דאיהו קרוב' טפי והיה טוען ^אדלא אכל פירות ולרב ארזי היו לו עדים שאכל והא דקאמר איהו קאמר אנה קריבנא טפי פירוש מעיקרא והואיל וכן השתא נמי מהימן במאי דלמר שלא אכלה במיגו שלא היה מודה וס"ל דאמרינן מיגו במקום עדים כדבסמוך דא"כ הוה ליה למימר הא איהו ^אולא אכלתי ואי בעי אמר אנה קריבנא טפי ועוד א"כ הוה ליה לאסוקי נמי הכא כהאי לישנא כדמסיק בסמוך אציי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא [נמה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן] וגירסת ר"ח נראה לר"י עיקר דלא גריס לסוף אודי ליה אלא גריס אשתא סהדי דאיהו קריביה ולא גריס קרוב טפי שלא היו מעידים שרב ארזי קרובו היה טפי מההוא גברא אלא היו מעידים שרב ארזי קרובו היה וההוא גברא לא היו מכירים אס הוא היה קרובו או לאו ולא היה לו שום עדי קרובה ואפ"י ^אגריס טפי מיגו כהני לפרש טפי מכל אותם שהיו העדים מכירים לכן אוקמה רב חסדא בידיה דרב ארזי דהוי רב ארזי מובע גם הפירות כיון שהודה שאכל ורב חסדא פטר ליה במיגו דאי בעי אמר לא אכלי ודידי אכלי מהימן" ^או) ורבא ואציי סברי כיון שאכל פירות ואודי חייב לשלם ולא מהימן במיגו הואיל והקרקע יולא מתחת ידו מן הדין דבקרקע ליכא מיגו' וא"ת והא לקמן (דף לד.) אמרינן אי דמיא ^אלרבי אבא לחד סהדא ולתרתין שנין ולפירי דכשמודה שאכל פירות ואיכא חד סהדא שחיב לשלם מתוך שאינו יכול לישבע אכל אי ליכא חד סהדא לא היה חייב לשלם ואמאי נימא כיון שהקרקע יולא מתחת ידו גם הפירות ישלם וי"ל דהתם מייירי שאומר שאכלה שלש שנים והעד אינו מעיד אלא משמים דהתם ודאי אי לא הוה חד סהדא פשיטא דפטור אע"פ שהקרקע יולא מתחת ידו דאי מהימן במאי דלמר דאכלה שלש שנים לא היה לנו להוציא הקרקע מידו כיון דאכלה שני חזקה" ^אוילכא למימר דנאמנין לו שאכלה שלש שנים אכל לא נאמנין שלקחה אלא בגזל אכלה כדאמרינן בהנוקין (גיטין דף נד: ושם) דנאמן אמה להפסיד שכרן ואין אמה נאמן להפסיד ספר תורה דלא דמי דהתם ^אוי (אף על פי שספר תורה) כיון שהוא ביד לוקח כאליו יש עדים שנכתבו לשמן ^או) מ"מ מפסיד שכרו כיון שמודה שאין חייבין לו כלום: ^אוי

עין משפט ונר מצוה

לג א מיי פ"ד מה'ג מלוה הלכה א סמג עשין פד טו"ש"ע ח"מ סי' קמח סעיף ח:
ב ב מיי פ"ד מהלכות טוען הלכה ח ועיין בהשגות ובמגד משה סמג עשין לה טו"ש"ע ח"מ סי' קמט סעיף כא:
בא ג מיי שם סמג שם טו"ש"ע שם סעיף ב וספי' כב וסי' קג סעיף א ועי' שם:
בב ד ה מיי שם פט"ו הלכה ג סמג שם טו"ש"ע ח"מ סי' קלט ס"ד:

◆◆◆

מוסר תוספות

א. שהיה חמור בעינו אפי' להישבע באמת.
ב. ואיזו קים ליה בגריה דלית ליה צריזי הלכך מצי למפרע מהם.
ג. ואפילו החזיק אחר שעבר זמנה.
ד. ואי משום (דרהור רק) שבועת היסית, מאי נפקא ליה מינה, בין בוו ובין בוו יש הוכחת שם.
ה. ויט"כ.
ו. דלא מדבסלינן חזקה משום קלא.
ז. כט"א בטס כט"א.
ח. וההוא אמר אנא מקריבנא טפי, היה בא לזכות מחמת שהיה קרוב יותר אצ"פ שלא דיני ראוי לירש במקום (בנים), מ"מ לישנא דקריביה משמע קרוב יותר.
יט. יונה.
י. [ולא] קשיא מאי טעמיה דרב חסדא, [דמיירי].
יב. וי.
יג. עיין רש"י.
יד. ולאו מגו במקום עדים הוא דהני סהדי לא קאמרי דאיהו לאו קריביה אלא דלא דיני ליה.
טו. מעתה אף הפירות יש לחזויר לרב ארזי בר אבין, כיון שהודה שאכלם וכו', [ו]איןני בא לזכות בפירות אלא מכח הדקל.
טז. דעני' יונה.
יז. ואי' לרזי ליה דאכל תלת שנין נבי פורתא דלא קמה ליה חזקה בהכין ובפיק מניה פירי דההוא זמן, לא היא, דלחצאין לא מהימנין ליה.
כט"א.

◆◆◆

רבינו גרשום

וכי גדלי יתמי אשתעי דינא כהדייהו משום האי דקאמרת הבא ליפרע מנכסי יתומים (קטנים) לא יפרע אלא בשבועה מיתומים גדולים קאמר אבל מנכסי יתומים קטנים אפילו בשבועה לא יפרע דהכי קיי"ל אין מוציאין מנכסי יתומין אלא ^אלאכילת רבית: לסוף אודי ליה ההוא גברא דתפיס דלא הוי קריב ליה כותיה. א"ל רב חסדא והו שאומרים וכו' אמאי קא ספק מר אמלתיה דהאי דמודי ליה השתא. בזמן דהווי אכיל להו לפירי הוה קאמר דאנא קריבנא טפי ובדין אכל ולא מהדר לך דמי פירי. ואבוי ורבא לא סבירא להו רב חסדא אלא כיון דאודי אודי:

ה) נחלה דל"ל אלא"כ היתה רבית אוכלת בנן (והוא בערכין דף כד ע"ה):